

УДК 343.9

Наталія ЛЕСЬКО

Національний університет «Львівська політехніка»,
професор кафедри міжнародного та кримінального права
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
д.ю.н., професор
nataliya.v.lesko@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-1790-8432

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ СЕКСУАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ ЮСТИЦІЇ

<http://doi.org/10.23939/law2025.48.228>

© Лесько Н., 2025

У статті досліджується правова природа воєнних злочинів сексуального характеру в умовах збройного конфлікту, зокрема в контексті сучасної війни в Україні. Підкреслено систематичний характер сексуального насильства, що використовується як інструмент терору, репресій, приниження гідності та підриву соціальних структур. Аналізується відповідність таких дій міжнародному гуманітарному праву.

Досліджено низку правових механізмів для боротьби з сексуальним насильством під час війни. Світова практика показує, що ефективне подолання цієї проблеми можливе лише за умови неухильного дотримання законодавства, співпраці з міжнародними організаціями та впровадження механізмів захисту потерпілих. Україна зробила кроки в цьому напрямку, але важливими завданнями залишаються подальша інтеграція до міжнародної правової системи та посилення контролю за дотриманням законодавства. Констатовано, що українське законодавство потребує подальшого вдосконалення щодо розслідування воєнних злочинів та вдосконалення механізмів підтримки потерпілих. Законодавство має бути гармонізовано відповідно до міжнародних стандартів для забезпечення ефективного правового захисту жертв. Удосконалення українського законодавства щодо захисту жертв сексуального насильства під час війни є важливим кроком до забезпечення справедливості та відновлення суспільного порядку. Створення ефективних механізмів соціальної адаптації та реінтеграції постраждалих є ключовим елементом у процесі їх повернення до нормального життя.

Протидія сексуальному насильству, що здійснюється в умовах війни, повинна стати пріоритетним напрямом як для національної системи кримінальної юстиції, так і для міжнародних органів, діяльність яких спрямована на забезпечення дотримання норм міжнародного гуманітарного права.

Ключові слова: воєнні злочини, сексуальне насильство, збройний конфлікт, міжнародне гуманітарне право, правовий захист жертв, Міжнародний кримінальний суд.

Постановка проблеми. Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року, призвела до появи в Україні широкомасштабних воєнних злочинів. Нова реальність збройного конфлікту актуалізувала потребу глибокого аналізу кримінальної відповідальності за такі злочини.

Аналіз дослідження проблеми. Проблема кримінальної відповідальності за воєнні злочини була предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців, як-от Н. О. Антонюк, В. П. Базова, А. А. Вознюка, О. З. Гладуна, З. А. Загинеї-Заболотенко, М. В. Мазура, В. О. Миронової, В. О. Навроцького, М. І. Хавронюка та інших.

Метою статті є аналіз воєнних злочинів сексуального характеру в умовах збройного конфлікту.

Виклад основного матеріалу. 9 липня 2025 року Європейський суд з прав людини оголосив рішення щодо суті у міждержавній справі «Україна та Нідерланди проти Росії» за заявами №№ 8019/16, 43800/14 та 28525/20 та 11055/22 у якому задовольнив майже всі скарги Уряду України, які були подані у заяві проти уряду Росії. Європейський суд з прав людини визнав Росію відповідальною згідно з Європейською конвенцією з прав людини за широкомасштабні та кричущі порушення прав людини в Україні, вчинені в результаті конфлікту з 2014 року[1].

Справа Україна та Нідерланди проти Росії стосувалася конфлікту, що розпочався на сході України у 2014 році після прибуття до Донецької та Луганської областей проросійських збройних груп та загострився після повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року. Вона також стосувалася збиття рейсу МН17 над сходом України 17 липня 2014 року, що призвело до загибелі всіх, хто перебував на борту, переважно громадян Нідерландів. Україна стверджувала про численні порушення прав людини Росією, тоді як Королівство Нідерландів заявляло про порушення Росією Конвенції внаслідок збиття рейсу МН17.

Суд встановив ряд фактів неодноразових порушень Європейської конвенції з прав людини, багато з яких мали місце протягом понад восьми років. Каткування та нелюдське й таке, що принижує гідність, поводження з цивільними особами та військовополоненими, зокрема зґвалтування та сексуальне насильство, на окупованих територіях України в період з 11 травня 2014 року по 16 вересня 2022 року, на порушення статті 3 Конвенції. З початку бойових дій регулярно надходили повідомлення про насильство та жорстоке поводження з боку озброєних сепаратистів. У 2021 році УВКПЛ повідомило, що 2 500 осіб, затриманих у зв'язку з конфліктом, зазнали катувань і жорстокого поводження з боку сепаратистів на територіях, контрольованих так званими «ДНР» і «ЛНР», з початку конфлікту. Після вторгнення у 2022 році з'явилися тривожні подробиці, які свідчили про значне зростання масштабів і жорстокості такого поводження.

Характер насильства було детально викладено в матеріалах, поданих до Суду, і він включав побиття, примусове роздягання та обшуки інтимних частин тіла під час перевірок; імітації страт; відрізання частин тіла; удари електричним струмом; тривале утримання в стресових позах; вплив екстремальних температур; примус військовополонених ковтати свої військові відзнаки.

Сексуальне насильство з боку озброєних сепаратистів і російських військових проти чоловіків і жінок було поширеним і систематичним з самого початку, а після вторгнення у 2022 році ще більше посилювалося. Деякі жертви зазнавали групових зґвалтувань, інші - сексуального рабства протягом тривалого часу. Членів родин, які намагалися втрутитися, вбивали.

Європейський суд з прав людини визначив поширену практику сексуального насильства та зґвалтувань з боку російських військових на окупованих територіях як особливо огидну. Він дійшов висновку, що сексуальне насильство та зґвалтування після вторгнення 2022 року використовувалися як частина військової стратегії з метою дегуманізації, приниження та зламу морального духу українського населення, а також для демонстрації домінування над суверенною територією України. Суд визнав, що використання зґвалтування як методу ведення війни є проявом крайньої жорстокості, що становить катування [1].

Розглянемо детальніше воєнні злочини сексуального характеру. Сексуальне насильство під час збройного конфлікту є серйозним порушенням прав людини та міжнародного гуманітарного права. Визнання цієї проблеми на глобальному рівні спонукало до розвитку міжнародно-правових механізмів, спрямованих на запобігання, розслідування та покарання винних [2].

Конвенція Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок і домашнім насильством, більш відома як Стамбульська конвенція, є одним із основних міжнародних документів у цій сфері. Документ визначає сексуальне насильство, зґвалтування, домагання, примусовий шлюб та інші форми гендерного насильства як порушення прав людини [3].

Україна ратифікувала Конвенцію у 2022 році, що є важливим кроком у наблизненні національного законодавства до міжнародних стандартів. Основні зобов'язання держав за цією Конвенцією включають:

- запровадження ефективних заходів щодо запобігання насильству;
- забезпечити належне розслідування випадків насильства;
- надавати спеціальну допомогу та притулок постраждалим [3].

Римський статут визначає сексуальне насильство під час збройного конфлікту як військовий злочин, злочин проти людяності та елемент геноциду. Документ містить конкретні положення щодо таких злочинів, як:

- зґвалтування,
- сексуальне рабство,
- примусова проституція,
- примусова стерилізація,
- інші форми сексуального насильства, що спричиняють серйозні фізичні та психологічні страждання [4].

Отже, міжнародне співтовариство розробило низку правових механізмів для боротьби з насильством за ознакою статі та сексуальним насильством під час війни. Стамбульська конвенція, Римський статут і резолюції ООН є основою для захисту прав жертв і притягнення винних до відповідальності.

Світова практика показує, що ефективне подолання цієї проблеми можливе лише за умови неухильного дотримання законодавства, співпраці з міжнародними організаціями та впровадження механізмів захисту потерпілих. Україна зробила кроки в цьому напрямку, але важливими завданнями залишаються подальша інтеграція до міжнародної правової системи та посилення контролю за дотриманням законодавства.

В Україні вже були судові справи щодо сексуального насильства під час війни. Наприклад, у 2023 році було відкрито перші кримінальні провадження за статтею 438 Кримінального кодексу України щодо злочинів сексуального насильства, вчинених російськими військовослужбовцями. Однак правоохоронна діяльність залишається проблемою через складність збору доказів, страх жертв помсти та неповні механізми захисту свідків [5].

Однак правоохоронна практика в Україні щодо військових злочинів сексуального характеру стикається з багатьма проблемами. Зокрема, відкрито судову справу за статтею 438 Кримінального кодексу України, але її розгляд гальмувався через труднощі зі збиранням доказів, побоювання потерпілих розправи та нерозвиненість механізмів захисту свідків. Необхідно розширити можливості використання спеціальних процедур опитування потерпілих і свідків, а також надання їм юридичної та психологічної підтримки [5].

Триваюча війна в Україні стала новим викликом для кваліфікації воєнних злочинів і, водночас, потенційною справою, яка може стати прецедентом у міжнародному гуманітарному праві. Національна поліція, Служба безпеки України, Державне бюро розслідувань та Національне антикорупційне бюро розслідують воєнні злочини Російської Федерації в Україні. Генеральна прокуратура забезпечує процесуальне керівництво у розслідуванні воєнних злочинів. Прокуратура контролює дотримання законів та

нормативних актів іншими правоохоронними органами щодо документування та розслідування воєнних злочинів і представляє обвинувачення в суді. Прокурори збирають докази російських воєнних злочинів, щоб забезпечити їх належне документування міжнародними нормами та практикою. Таким чином, ці докази можуть бути представлені як в українських, так і в міжнародних судах [6].

Водночас, в Україні кримінальна відповідальність за порушення законів і звичаїв війни передбачена лише на основі одного положення статті 438 Кримінального кодексу України. Однак ця стаття не визначає воєнний злочин, а також чіткої об'єктивної сторони правопорушення, а покарання є менш суворим, ніж за іншими загальнокримінальними статтями. Н.В. Коломієць та Н.Ю. Лугина справедливо вважають, що труднощів кваліфікації воєнних злочинів можна уникнути, звернувшись до джерел міжнародного гуманітарного та кримінального права. Зокрема, Римський статут Міжнародного кримінального суду є одним із найважливіших правових актів, який закріплює всю групу воєнних злочинів та деталізує їх [7].

Щоб встановити факт скоєння воєнних злочинів, слідчі та адвокати повинні довести, що цивільне населення було навмисно атаковано. Алекс Вайтінг, професор права Гарвардського університету та колишній керівник слідчого відділу Спеціалізованої прокуратури Косово в Гаазі, Нідерланди, стверджує, що для того, щоб кваліфікувати інцидент як воєнний злочин, необхідно встановити, що на момент інциденту поблизу не було військової цілі, а якщо вона була, то застосування сили було непропорційним та навмисним [8].

У звіті Дослідницької служби Конгресу стверджується, що станом на 29 вересня 2023 року Генеральна прокуратура України констатує, що зареєструвала 108 904 потенційних воєнних злочинів, скоєних Російськими силами. Станом на 24 вересня 2023 року Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини зафіксувало 27 449 жертв серед цивільного населення (убитих та поранених), але стверджує, що фактична кількість, ймовірно, набагато вища. У березні 2023 року Генеральний прокурор США Меррік Гарланд заявив: «Трохи більше дванадцяти місяців тому російські війська, що вторглися, почали чинити найбільші звірства серед усіх збройних конфліктів з часів Другої світової війни» [9].

Оскільки засудження вторгнення Росії в Україну та повідомлення про напади на цивільне населення швидко зросли в дні та тижні після спалаху конфлікту в лютому 2022 року, правоохоронні та судові системи в Україні та кількох інших європейських країнах, а також регіональні та міжнародні суди, включаючи Міжнародний кримінальний суд (МКС), почали розслідувати та документувати ймовірні злочини в Україні, зберігаючи докази та готуючи до потенційного переслідування ймовірних винних у відповідних національних або міжнародних форумах. Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), яка діє в рамках так званого Московського механізму, розслідувала ймовірні звірства та порушення прав людини в Україні, встановивши, що російські війська скоїли ці злочини. Рада ООН з прав людини (РПЧ ООН) створила Незалежну міжнародну комісію з розслідування по Україні (НМКЗ); ця комісія також повідомила про знаходження значних доказів звірств, скоєних російськими військами, які вторглися в Україну.

Слід підкреслити, що Україна та міжнародна спільнота вжили заходів для розслідування та переслідування повідомлень про злочини в Україні. Генеральна прокуратура України (ГПУ) розслідує десятки тисяч ймовірних воєнних злочинів, скоєних російськими військами в Україні. ГПУ передала невелику кількість справ про воєнні злочини до українських судів та домоглася кількох вироків. Щонайменше 20 інших країн розпочали розслідування у своїх національних системах правосуддя щодо ймовірних злочинів, скоєних в Україні. Хоча Україна не є учасницею установчого договору МКС, вона погодилася дозволити МКС розслідувати ситуацію в країні та співпрацює з МКС у розслідуванні найтяжчих випадків злочинів, що підпадають під юрисдикцію суду [10].

На міжнародному рівні «класичні» акти сексуального та гендерно зумовленого насильства як частина міжнародних злочинів, пов'язаних із конфліктами, документуються та розслідуються кількома механізмами. Серед них: Міжнародний кримінальний суд, міжнародні спеціальні комісії та механізми, а також правоохоронні органи іноземних країн.

З початком повномасштабного вторгнення в Україну було відновлено свою діяльність багато міжнародних механізмів документування та розслідування. Наприклад, 4 березня 2022 року ООН створила Незалежну міжнародну комісію з розслідування щодо України, яка має розслідувати всі ймовірні порушення та зловживання прав людини та порушення міжнародного гуманітарного права, а також пов'язані з ними злочини в контексті агресії Російської Федерації проти України, а також встановити факти, обставини та першопричини будь-яких таких порушень та зловживань [11]. Наприкінці вересня 2022 року Голова Комісії з розслідування щодо України зробила заяву на 51-й сесії Ради з прав людини. Вона зазначила, що Комісія встановила, що деякі солдати Російської Федерації скоїли злочини сексуального та гендерно зумовленого насильства. У випадках, які розслідувала Комісія, вік жертв сексуального та гендерно зумовленого насильства коливався від 4 до 82 років [12]. Очікується, що детальні висновки будуть представлені в першому повному звіті Незалежної міжнародної комісії з розслідування, який ще не опубліковано.

Подібні механізми були запущені іншими міжнародними організаціями та місіями, такими як ОБСЄ та її Московський механізм. Два звіти про порушення міжнародного гуманітарного права та права людини, воєнні злочини та злочини проти людяності, опубліковані Місією експертів, створеною в рамках Московського механізму ОБСЄ, доводять, що збройний конфлікт справді призвів до зростання гендерно зумовленого насильства [13]. Детально розглянуто кілька задокументованих випадків сексуального та гендерно зумовленого насильства.

Крім того, правоохоронні органи багатьох іноземних країн розпочали власні розслідування на основі універсальної юрисдикції або створили спільні слідчі комісії чи групи [14]. Ці механізми, серед інших злочинів, зосереджують свою діяльність на сексуальному та гендерно зумовленому насильстві.

Висновки. Українське законодавство потребує подальшого вдосконалення щодо розслідування воєнних злочинів та вдосконалення механізмів підтримки потерпілих. Законодавство має бути гармонізовано відповідно до міжнародних стандартів для забезпечення ефективного правового захисту жертв. Удосконалення українського законодавства щодо захисту жертв сексуального насильства під час війни є важливим кроком до забезпечення справедливості та відновлення суспільного порядку. Створення ефективних механізмів соціальної адаптації та реінтеграції постраждалих є ключовим елементом у процесі їх повернення до нормального життя.

Протидія сексуальному насильству, що здійснюється в умовах війни, повинна стати пріоритетним напрямом як для національної системи кримінальної юстиції, так і для міжнародних органів, діяльність яких спрямована на забезпечення дотримання норм міжнародного гуманітарного права.

Подяки. Немає.

Фінансування. Автор заявляє про відсутність фінансової підтримки для проведення досліджень, авторства або публікації цієї статті.

Внесок автора. Автор підтверджує свою виключну відповідальність за цю роботу. Автор схвалює цю роботу і бере на себе відповідальність за її цілісність.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Суд визнав Росію відповідальною згідно з Європейською конвенцією з прав людини за широкомасштабні та кричущі порушення прав людини в Україні, вчинені в результаті конфлікту з 2014 року . URL:file:///C:/Users/User/Downloads/Rishennia%20VP%20Ukraina%20ta%20Niderlandy%20proty%20RF%20%E2%80%93%20Sud%20vyznay%20Rosiiu%20vidpovidalnoiu%20za%20shyrokomashtabni%20ta%20krychushchi%20porushennia%20prav%20liudyny%20v%20Ukraini%20(1).pdf (Дата звернення 08.06.2025).

2. Желтуха М. Чому сексуальне насильство під час збройних конфліктів є міжнародним злочином? ЮрФем. URL: <https://jurfem.com.ua/chomu-seksualne-nasylstvo-pid-chas-zbroinykhkonfliktiv-ye-mizhnarodnym-zlochynom/> (Дата звернення 08.06.2025).
3. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами : Закон України від 20.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text> (Дата звернення 08.06.2025).
4. Римський статут Міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (Дата звернення 08.06.2025).
5. Кримінальний кодекс України: Закон України № 2341-III від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (Дата звернення 08.06.2025).
6. Popov GeorgiiPopov GeorgiiAnatolii PuhachVladyslav ShkolnikovShow Kostiantyn OrobetsKostiantyn Orobets Assessing War Crimes During Armed Conflicts: Insights from Ukraine and Global Standards. URL: https://www.researchgate.net/publication/387702605_Assessing_War_Crimes_During_Armed_Conflicts_Insights_from_Ukraine_and_Global_Standards (Дата звернення 08.06.2025).
7. Kolomiets, N., & Luhyna, Y. (2024). Problematic aspects of qualification of war crimes in Ukraine. Electronic scientific publication Analytical and comparative jurisprudence.
8. Whiting, A. (2009). In international criminal prosecutions, justice delayed can be justice delivered. Harvard International Law Journal, 50, 323–364.
9. Congressional Research Service (2023). War Crimes in Ukraine. CRS Report R47762
10. Popov GeorgiiPopov GeorgiiAnatolii PuhachVladyslav ShkolnikovShow Kostiantyn OrobetsKostiantyn Orobets Assessing War Crimes During Armed Conflicts: Insights from Ukraine and Global Standards. URL: https://www.researchgate.net/publication/387702605_Assessing_War_Crimes_During_Armed_Conflicts_Insights_from_Ukraine_and_Global_Standards (Дата звернення 08.06.2025).
11. Independent International Commission of Inquiry on Ukraine. URL: <http://www.ohchr.org/en/hrbodies/hrc/iicuhr-ukraine/index> (Дата звернення 10.06.2025).
12. Update by the Chair of the Independent International Commission of Inquiry on Ukraine, at the 51st session of the Human Rights Council. URL: <https://www.ohchr.org/en/statements/2022/09/update-chair-independent-international-commission-inquiryukraine-51st-session> (Дата звернення 10.06.2025).
13. Report of the OSCE Moscow Mechanism's mission of experts entitled Report On Violations Of International Humanitarian And Human Rights Law, War Crimes And Crimes Against Humanity Committed In Ukraine Since 24 February 2022. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/f/a/515868.pdf> (Дата звернення 10.06.2025).
14. Statement from European Commission President Ursula von der Leyen following her phone call with President Zelenskyy on the Commission's reactions to the atrocities in Bucha. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/statement-european-commission-president-ursula-von-der-leyen-following-her_en?s=232 (Дата звернення 10.06.2025).

REFERENCES

1. Sud vyznav Rosiiu vidpovidalnoiu zghidno z Yevropeiskoiu konventsieiu z prav liudyny za shyrokomasshtabni ta krychushchi porushennia prav liudyny v Ukraini, vchyneni v rezultati konfliktu z 2014 roku . URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/Rishennia%20VP%20Ukraina%20ta%20Niderlandy%20proty%20RF%20%E2%80%93%20Sud%20vyznava%20Rosiiu%20vidpovidalnoiu%20za%20shyrokomasshtabni%20ta%20krychushchi%20porushennia%20prav%20liudyny%20v%20Ukraini%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Rishennia%20VP%20Ukraina%20ta%20Niderlandy%20proty%20RF%20%E2%80%93%20Sud%20vyznava%20Rosiiu%20vidpovidalnoiu%20za%20shyrokomasshtabni%20ta%20krychushchi%20porushennia%20prav%20liudyny%20v%20Ukraini%20(1).pdf) (Accessed: 08.06.2025) [In Ukrainian].
2. Zheltukha M. Chomu seksualne nasylstvo pid chas zbroinykh konfliktiv ye mizhnarodnym zlochynom? YurFem. Retrieved from: <https://jurfem.com.ua/chomu-seksualne-nasylstvo-pid-chas-zbroinykhkonfliktiv-ye-mizhnarodnym-zlochynom/> (Accessed: 08.06.2025) [In Ukrainian].
3. Pro ratyfikatsiiu Konventsii Rady Yevropy pro zapobihannia nasylstvu stosovno zhinok i domashnomu nasylstvu ta borotbu iz tsymy yavyschamy : Zakon Ukrainy vid 20.06.2022. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text> (Accessed: 08.06.2025) [In Ukrainian].
4. Rymskyi statut Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (Accessed: 08.06.2025) [In Ukrainian].
5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy № 2341-III vid 05.04.2001 r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (Accessed: 08.06.2025) [In Ukrainian].

6. Popov GeorgiiPopov GeorgiiAnatolii PuhachVladyslav ShkolnikovShow Kostiantyn OrobetsKostiantyn Orobets Assessing War Crimes During Armed Conflicts: Insights from Ukraine and Global Standards. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/387702605_Assessing_War_Crimes_During_Armed_Conflicts_Insights_from_Ukraine_and_Global_Standards (Accessed: 08.06.2025) [In English].
7. Kolomiets, N., & Luhyna, Y. (2024). Problematic aspects of qualification of war crimes in Ukraine. Electronic scientific publication Analytical and comparative jurisprudence (Accessed: 08.06.2025) [In English].
8. Whiting, A. (2009). In international criminal prosecutions, justice delayed can be justice delivered. Harvard International Law Journal, 50, 323–364 (Accessed: 08.06.2025) [In English].
9. Congressional Research Service (2023). War Crimes in Ukraine. CRS Report R47762
10. Popov GeorgiiPopov GeorgiiAnatolii PuhachVladyslav ShkolnikovShow Kostiantyn OrobetsKostiantyn Orobets Assessing War Crimes During Armed Conflicts: Insights from Ukraine and Global Standards. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/387702605_Assessing_War_Crimes_During_Armed_Conflicts_Insights_from_Ukraine_and_Global_Standards (Accessed: 08.06.2025) [In English].
11. Independent International Commission of Inquiry on Ukraine. Retrieved from: <http://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/iic/hr-ukraine/index> (Accessed: 08.06.2025) [In English].
12. Update by the Chair of the Independent International Commission of Inquiry on Ukraine, at the 51st session of the Human Rights Council. Retrieved from: <https://www.ohchr.org/en/statements/2022/09/update-chair-independent-international-commission-inquiryukraine-51st-session> (Accessed: 08.06.2025) [In English].
13. Report of the OSCE Moscow Mechanism's mission of experts entitled Report On Violations Of International Humanitarian And Human Rights Law, War Crimes And Crimes Against Humanity Committed In Ukraine Since 24 February 2022. Retrieved from: <https://www.osce.org/files/f/documents/f/a/515868.pdf> (Accessed: 08.06.2025) [In English].
14. Statement from European Commission President Ursula von der Leyen following her phone call with President Zelenskyy on the Commission's reactions to the atrocities in Bucha. Retrieved from: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/statement-european-commission-president-ursula-von-der-leyen-following-her_en?s=232 (Accessed: 08.06.2025) [In English].

Отримано: 03.07.2025

Прорецензовано: 28.08.2025

Схвалено до друку: 29.09.2025

Опубліковано (онлайн): 12.12.2025

Надруковано: 26.12.2025

Nataliia LESKO

Lviv Polytechnic National University
Professor, Department of International and Criminal Law
Educational and Scientific Institute of Law,
Psychology and Innovative Education
Doctor of Law, Professor
nataliya.v.lesko@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-1790-8432

**SEXUAL WAR CRIMES IN THE CONTEXT OF ARMED CONFLICT:
CHALLENGES FOR NATIONAL AND INTERNATIONAL JUSTICE**

This article explores the legal nature of sexual war crimes in the context of armed conflict, particularly with reference to the ongoing war in Ukraine. It emphasizes the systematic use of sexual violence as a tool of terror, repression, humiliation, and the destruction of social structures. The article examines the compliance of such acts with international humanitarian law.

A range of legal mechanisms aimed at combating sexual violence during war is analyzed. Global practice demonstrates that effective resolution of this issue is only possible through consistent adherence to the law, cooperation with international organizations, and the implementation of mechanisms to protect victims. Ukraine has taken important steps in this direction, but further integration into the international legal system and stronger enforcement remain pressing tasks.

It is concluded that Ukrainian legislation requires further improvement in the areas of war crimes investigation and support mechanisms for victims. The legislation must be harmonized with international standards to ensure effective legal protection for victims. Enhancing Ukraine's legal framework for the protection of victims of wartime sexual violence is a crucial step toward achieving justice and restoring social order. The development of effective mechanisms for the social adaptation and reintegration of victims is a key element in facilitating their return to normal life.

Countering sexual violence committed in times of war must become a priority for both the national criminal justice system and international bodies working to ensure compliance with international humanitarian law.

Keywords: war crimes, sexual violence, armed conflict, international humanitarian law, legal protection of victims, International Criminal Court.